

підходить, оскільки в цьому випадку омніканальна торгівля через перехресні канали не може здійснюватися повною мірою. Пріоритетними компетенціями на підприємстві роздрібною торгівлі є інноваційність, цифровий інтелект і персоналізація, які необхідно адекватно використовувати у своїй бізнес-моделі, щоб перемогти в конкурентній боротьбі.

Література

1. Марчук О. О. “Цифровий маркетинг як інноваційний інструмент управління. Економіка і суспільство”. 2018. Вип. 17. С. 296-299.
2. Bughin J., Catlin T., Hirt M., Willmott P. Why digital strategies fail. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/digital-mckinsey/our-insights/why-digital-strategies-fail>. УДК: 330.342:
3. “Нова економіка багатосторонніх платформ”. URL: <http://open.kmbs.ua/matchmakers/>
4. Моazed А. Джонсон Н. Фрагмент книги «Платформа. Практичне застосування революційної бізнес-моделі. URL: <http://www.management.com.ua/strategy/str327.html>

УДК: 330.341

Інна Рєпіна

*д.е.н., професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
rephousenew@gmail.com*

Микита Рєпін

*магістр економіки агробізнесу та аготрейдингу
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
Findexjava@gmail.com*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРОБІЗНЕСУ

DIGITAL TRANSFORMATION OF AGROBUSINESS

Анотація. Досліджено рівень використання цифрових бізнес-моделей в агробізнесі, оцінено вигоди економічного, соціального та екологічного характеру від цифровізації агропідприємств.

Abstract. The level of use of digital business models in agribusiness is studied, the benefits of economic, social and environmental nature from the digitalization of agricultural enterprises are assessed.

Цифрові технології відкривають нові можливості для інтеграції малих фермерських господарств в цифрові агропродовольчі системи [1] і побудови сучасних цифрових бізнес-моделей.

В контексті досягнення цілей сталого розвитку цифровий агробізнес здатний забезпечувати економічні, соціальні, культурні та екологічні блага за рахунок підвищення

продуктивності здійснення бізнес-процесів, розширення комунікаційних мереж, ефективного управління витратами і використання ринкових можливостей, оптимізації використання ресурсів та адаптації до регіональних змін клімату [2]. Потенційні вигоди, які несе цифрова трансформація агробізнесу, здаються переконливими, проте їх реалізація потребуватиме серйозних змін в системах сільськогосподарського виробництва, сільській економіці, житті громад і управлінні природними ресурсами. Виходячи зі сказаного, отримання потенційних благ в повному обсязі потребує цілісного, системного підходу.

Слід пам'ятати, що цифрова трансформація бізнесу передбачає перетворення існуючих підприємств через впровадження сучасних цифрових технологій і створення підприємств нового типу, для яких характерні використання цифрових технологій з метою вдосконалення ділової активності, розробка нових (цифрових) бізнес-моделей і взаємодія з замовниками та зацікавленими сторонами за новими (цифровим) каналам [3].

Цифровізація здатна забезпечити суттєві вигоди економічного, соціального та екологічного характеру. Наведені нижче приклади пояснюють, як застосування цифрових технологій може сприяти функціонуванню та підвищенню ефективності агропродовольчих систем:

1. Використання мобільних додатків, що дозволяють фермерам отримувати інформацію про ціни, дозволяє скоротити випадки порушення ринкової рівноваги та допомагає фермерам у плануванні виробничих процесів. Так, у Кенії фермери, які використовують додаток M-Farm, змінили набір культур і, як повідомили деякі з них, у результаті змогли реалізувати продукцію на ринку за вищими цінами.

2. Технології здатні надати фермерам підтримку у плані своєчасного реагування на спалахи хвороб та шкідників, неврожай, кліматичні зміни: фермери можуть отримувати повідомлення, які заздалегідь підказують необхідні дії з огляду на прогноз погоди.

3. Прикладом застосування технології Інтернету речей (ІВ) сільському господарстві може бути точне землеробство (ТЗ). Використання систем управління сільськогосподарською технікою при сівбі та внесенні добрив дозволяє скоротити витрати на насіннєвий матеріал, добрива та паливо для трактора, зменшити витрати часу на виконання польових робіт. Технологія змінного нормування (ТНН) та використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) допомагають скоротити витрати води та пестицидів, знизити трудовитрати та витрати на ресурси.

4. Важливе місце у сільському господарстві відводиться програмному забезпеченню для планування ресурсів підприємства: воно дозволяє оптимізувати будь-який процес від закупівель до виробництва та збуту. Застосування такого програмного забезпечення забезпечує господарству (або пов'язаному з ним підприємству) можливість органічно реагувати на проблеми, пов'язані з охороною навколишнього середовища, відповідним чином коригувати систему, підвищувати віддачу вкладень у власну справу.

5. Вигоди можна отримувати і при використанні таких технологій, як блокчейн. Зокрема, технологія блокчейна була з успіхом застосована для виявлення у продовольчих виробничо-збутових ланцюжках неякісних харчових продуктів, що дозволило своєчасно

вжити ефективних заходів. Та ж технологія дозволяє надати споживачеві інформацію про походження харчових продуктів, що забезпечує її користувачам конкурентну перевагу.

6. В останні роки технології, засновані на застосуванні штучного інтелекту (ШІ), допомогли підвищити ефективність управління багатьма підприємствами агробізнесу. Компанії, що володіють технологіями ШІ допомагають фермерам оцінювати стан поля та здійснювати моніторинг кожного етапу виробничого циклу. Технології ШІ перетворюють аграрний сектор: для оцінки господарства більше не потрібне фізичне присутність фермера, він може покластися на дані, отримані із супутників та БПЛА. Технології ШІ здатні оптимізувати використання ресурсів на підставі прогнозного моделювання довести своєчасно прийняті рішення та забезпечити цілодобову роботу систем моніторингу.

7. Агроботи (сільськогосподарські роботи) можуть в найближчій перспективі мати на сільське господарство винятково сильний вплив. Вже сьогодні польові агроботи допомагають фермерам вимірювати витрати води та оптимізувати полив. Легкі малі роботи можуть прийти на зміну важким тракторам, що дозволить поступово знизити ущільнення ґрунтів, повернути їм здатність насичуватися повітрям та підвищити ефективність їх функціонування.

У всьому світі зростає кількість ініціатив, націлених на сприяння цифровізації підприємницької діяльності через створення, розвитку масштабування "цифрових стартапів", в тому числі в сільськогосподарському і продовольчому секторі. Сьогоднішні фермери можуть бути як ніколи готові до підприємницької діяльності. У наші дні вони часто розробляють бізнес-плани, вишукують фінансування, вдаються до послуг фермерських бізнес-інкубаторів та беруть участь в наукових конференціях. Крім того, молоді фермери швидше готові приймати ризиковані рішення в управлінні своїми господарствами.

Створення "цифрової екосистеми агробізнесу" вимагає наявності сприятливих умов, щоб фермери та підприємці підхопили інноваційні підходи. Вже сьогодні нарощується фінансування та розширюється співробітництво в рамках проектів цифровізації сільського господарства, стартапи починають привертати інтерес міжнародних інвесторів та засобів масової інформації. Особливо важлива роль цьому процесі відводиться молоді. Перевагу їй часто забезпечують комп'ютерна грамотність та потенціал у частині інноваційних рішень. Коли навчання роботі з цифровими технологіями включається в освітні програми молодь засвоює можливості використання цифрових інструментів та отримує навички їх створення.

Існує низка умов, які визначають формат цифрових перетворень агробізнесу з урахуванням сформованих контекстів:

- мінімальний набір умов, що дозволяють використовувати технології, що включає базові умови: це наявність, підключеність, фінансова доступність, комп'ютерна грамотність, освіта в галузі ІКТ, а також політичні заходи та програми (електронне держава) на підтримку цифрових стратегій;

- супутні (сприятливі) умови, тобто фактори, що роблять впровадження технологій можливим: використання Інтернету, мобільних телефонів та соціальних мереж, навички роботи з цифровими технологіями, підтримка культури підприємництва та інновацій в

агропродовольчому секторі (розвиток талантів, програми прискореного навчання – хакатони, бізнес-інкубатори, програми прискорення та ін.).

Отже, у найближчі роки цифрова трансформація агробізнесу спричинить за собою істотне зрушення в сільському господарстві та виробництві продуктів харчування. Вона може принести економічні, екологічні та соціальні блага, але в той же час спровокувати ряд проблем. Нерівність у доступі до цифрових технологій і послуг означає ризик цифрового розриву. Уже сьогодні цифрові технології змінюють динаміку агропродовольчого сектору, але процес цей протікає безсистемно [4]. Подолання даних загроз можливе за умови: сприяння збору більш повних даних про цифрові технології і цифровізації на рівні районів і груп населення, зокрема, в розрізі міських і сільських районів; створення стійких бізнес-моделей, що дозволяють отримати життєздатні цифрові рішення для залучення малих фермерів в процеси цифрової трансформації агробізнесу; моніторингу індексу, що відображає розвиток цифрової трансформації агробізнесу в контексті культурного, освітнього та інституційного вимірів окремих країн, як в плані дослідження умов цифровізації, так і в плані ідентифікації потенційного впливу даного процесу на економіку, екологію та суспільство. Також слід зазначити, що повномасштабна реалізація потенціалу цифрового цифрової трансформації агробізнесу неможлива без співпраці усіх його учасників.

Література

1. USAID, (2018). Digital farmer profile: Reimagining Small holder Agriculture. Washington D.C.: USAID.
2. Рєпіна І. Потенціал цифрової трансформації агробізнесу [Електронний ресурс] / Інна Рєпіна, Микита Рєпін // Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф., 29–30 берез. 2021 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2021. – С. 141–143.
3. European Commission. 2013. Strategic Policy Forum on Digital Entrepreneurship. Fuelling Digital Entrepreneurship in Europe: background paper. 6 pp. (also available at:<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/5313/attachments/1/translations>)
4. Riepina, I., Chukhraieva, N., &Kehrein, E. (2020) THE INFLUENCE OF MARKET RISKS UPON THE AGRI BUSINESS VALUE. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, 42(1), 35-40